

Zelenka, Miloš

Polská konference o slovanských literaturách

Slavica litteraria. 2014, vol. 17, iss. 2, pp. 106-108

ISSN 1212-1509 (print); ISSN 2336-4491 (online)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/132900>

Access Date: 17. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

rovnomenný zborník vedeckých štúdií, ktorý bude publikovaný v budúcom kalendárnom roku, sa stane cenným príspevkom v oblasti odborného diskurzu, venujúcemu patričnú pozornosť literárnej a filmovej produkcii v stredoeurópskom priestore. Pretože i v súčasnosti

platí, že hoci rozdelenie štátu oddelilo český a slovenský národ geopoliticky, potreba kultúrnych kontaktov trvá naďalej.

Magdaléna Barányiová,
Veronika Gulišová, Lucia Machalková

POLSKÁ KONFERENCE O SLOVANSKÝCH LITERATURÁCH

Ústav slovanske filologie Univerzity A. Mickiewiczze v Poznani se ve dnech 5.–6. 12. 2011 stal pozorným hostiteľom medzinárodnej komparatistické konferencie *Mapa kulturowa Nowej Europy (po 1989 roku)*, ktorá sa konala jako konkrétny výstup Komise pro srovnávací studia slovanských literatur při Mezinárodním komitétu slavistů (MKS). Badateľský projekt *Kulturní mapy nové Evropy* dedikovaný XV. kongresu slavistů v Minsku (2013) si kladl za cíl ve dvou fázích zmapovat kulturní a umělecké transformace a revalorizace ve slovanských literaturách v letech 1990–2010, tj. v období multikulturalismu a globalizačních tendencí. Zatímco první etapa představila metodologická východiska a zhodnotila pronikání nejnovějších konceptů jako interkulturních, sociálních a areálových studií do slovanského kontextu, druhá etapa konkretizovala výzkum tří slovanských kulturních makroregionů (1. východní Evropa ve vztahu k Baltu a Rusku, 2. střední Evropa a její proměnlivé hranice a 3. jižní, resp. jihovýchodní Evropa a její rozmanité civilizační oblasti včetně vyrovnávání s islámem) z hlediska estetických modelů a kánonů, slovanských mýtů a stereotypů.

Konferenci, jejímž čestným hostem byla vynikající polská komparatistka, bývalá předsedkyně Komise pro srovnávací dějiny slovanských literatur Halina Janaszek-Ivaničková, uvedlo vstupní slovo hlavního pořadatele a úřadujícího šéfa Komise Bogusława Zielińskiego, který přednesl laudatio na počest jubilantky. Poté ve dvou dnech odeznělo celkem jedenáct referátů, které zahájilo vystoupení Lucjana Suchanka *Rosja, Słowianie, Europa i Zachód*. Kulturologický příspěvek se vrátil k problému, zda Slované tvoří nejen jednotu jazykovou, ale i kulturní, a zda nejde jen o konstrukt politiků? Halina Janaszek-Ivanič-

kova v referátu „*Bad Words*“, czyli kosmopolityzm i nacjonalizm w nowych wariantach, modyfikacjach i wcieleniach. Widziane z perspektywy międzynarodowych kongresów podala ilustrativní přehled dějin komparatistických kongresů, které jsou již přes půl století citlivým indikátorem srovnávacího myšlení o literatuře. Kanadská komparatistka ukrajinského původu Irene Sywenky ve svém vystoupení *Geopolitics of Cultural Space in the Literatures of the Post-totalitarian Central and Eastern Europe: A Comparative Study* zkoumala tzv. lokální aspekt velkých a malých slovanských kultur, které v současném období podléhají procesu globalizace. Autor tohoto článku připomněl v referátu *Europa Środkowa i możliwości komparatystyki literackiej* příklady komparativních inspirací, s nimiž se v slovanské literární vědě dosud pracovalo v omezené míře: koncept imagologie a areálovou metodu historicko-geografického modelování, které se uplatnilo v čtyřdílné publikaci editorů M. Cornise-Popea a J. Neubauera *History of Literary Cultures of East Central Europe I–IV* (2004–2010).

Po sérii metodologicky profilovaných příspěvků přednesla Wiesława Olbrych analytickou sondu „*Moskiewskie*“ eseje *Zygmunta Krzyżanowskiego*, jež přinesla biografický portrét bilingvního esejisty a prozaika Z. Krzyżanowského (1887–1950), který se považoval za Poláka žijícího v emigraci v Rusku a tedy tvořícího „mezi kulturami“. Za hranice literatury a kultury směrem ke geografii a fyzice byl orientováno poněkud spekulativní vystoupení Lecha Miodyńskiego *Wyobrazenia miejsca w symbolice kolektywnej – konteksty metodologiczne, kulturowe i literackie*, které se zabývalo koncepcemi prostoru a jeho ontologickými a axiologickými aspekty v sou-

časné fyzice. Polský bohémista Józef Zarek se v stati *Strefa „pomiędzy“ w literackiej topografii Daniela Hodrovej* opět vrátil k interpretaci konkrétních textů jednoho autora. Na příkladu české spisovatelky D. Hodrové analyzoval mýtopoetiku i vizi topologie v románovém tvaru, a to s důrazem na topos „pasáže“ či „přechodů“ a mystické chápání vnitřních prostorů. Obdobně Anna Gawarecka ve svém vystoupení *Był wodą ten, który to pisał – nowoczesna obecność mitu* interpretovala mytické aspekty v dílech českého romanopisce M. Urbana, jehož texty stejně jako u Hodrové pracují s hyperbolizací, fantastičností a tajemstvím. Marzanna Kuczyńska v medievistickém příspěvku *Kod biblijny w symbolicznym ujmowaniu przestrzeni pamięci (na materiale wschodnio- i południowosłowiańskiej literatury obrzędowej)* vymezila topos biblického Abrahama v starobulharské literatuře a v písemnictví Kyjevské Rusi. První den jednání poté uzavřel komparativní referát Mieczysława Dąbrowského *Literatura Triestu: splecione korzenie (z Gdańskiem w tle)*, který podal svéráznou analogii dvou interkulturních center: Terstu i Gdaňska. Druhý den rokování otevřel závěrečný příspěvek organizátora Bogusława Zielińského *Europa Środkowa we współczesnej serbskiej prozie postmodernistycznej*, který prostřednictvím literárních textů R. Petkoviće, D. Kiše ad. odkryl složité vztah Srbů k střední Evropě a který ukázal na různé modely mytizace tohoto fenoménu v postmoderní srbské próze.

Kulatý stůl *Slawistyka, komparatyka w siece geopoetyki i geopolityki* znamenal pro diskutující možnost jednak se vrátit k jednotlivým referátům, jednak kriticky otevřít a vyostřit některé otázky spjaté s existencí slovanského světa na přelomu 20. a 21. století. Z množství reakcí, které byly charakteristické pro domácí Poláky a které provázely každé vystoupení, lze připomenout např. reflexe o současném postavení Slovanů v Evropské unii, konkrétně užitelně formulovanou otázku, zda pro Slovaný je výhodná postmodernistická idea mnohokulturnosti, zda nepovede ke ztrátě národní identity. Další debaty o postavení moderní slavistiky v systému humanitních věd zdůraznily sice její arealový charakter, ale připustily i střídmý a vyvážený návrat k národním filologiím, protože slavistika před-

stavuje i problém didaktický (M. Dąbrowski), např. jak dnes efektivně učit slovanské jazyky. V souvislosti s kompozicí a metodologickou orientací *Dějiny* editorů M. Cornise-Popea a J. Neubauera se na kulatém stole rovněž oživil problém psaní literárních dějin jako jistého „žánru“. Jak upozornil M. Dąbrowski, který zde prezentoval kolektivní učebnici komparatistiky vzniklou na varšavské univerzitě,¹ psát velkou historii literatury dnes již není možné, její žánrové kolísání mezi esejí a encyklopedií si vynucuje u badatele moment „subtilizace“, tj. moment citlivosti na proměnlivý předmět poznání a nové, netradiční metody.

I přes malý počet referátů třeba ocenit pořadatele, že konferenci provázela velká účast studentů i vědeckých kolegů – „neslavistů“, kteří byli vtahováni do debat o komparatistice. Na hladkém průběhu rokování a jeho vysoké úrovni měla největší zásluhu skvěle disponovaná H. Janaszek-Ivaničková, jejíž vystoupení se u kolegů i studentů setkávala s největším zájmem. Nezbyvá než litovat, že řada účastníků – kmenových členů Komise – nemohla přijet, což patrně ovlivnil problematický předvánoční termín. Patrně z těchto důvodů se asi neuskutečnilo očekávané zasedání Komise, které mohlo osvětlit otázky kladené při neformálních, kuloárových setkáních: zda se účastnit kongresu v Minsku referátem v hlavním bloku a tím adorovat stávající poměry, anebo přijet pouze na zasedání ryze odborných komisí a tím upřednostnit vědecký charakter nutné badatelské komunikace před možným a také pravděpodobným zneužitím slavistických studií? Konference celkově přispěla k diagnostikování a prognóze komparativních (nejen slovanských) studií, neboť se pokusila aspoň rámcově pojmenovat hlavní příčiny současného stavu. Vedle krize kánonu se změnila struktura poznání (postmoderna přichází s odlišným způsobem estetického vnímání) a také se radikálně transformoval recepční okruh, tj. stále není vyjasněno, kdo je hlavním příjemcem srovnávacích studií: školní, vědecký nebo čistě laický oběh? Shoda mezi účastníky panovala v přesvědčení, že předmět

¹ *Komparatyka dla humanistów*. Ed. Mieczysław Dąbrowski. Warszawa: Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, 2011. 486 s.

současné komparatistiky ztratil „tvrdá kritéria“ (I. Sywenky) a tudíž jej vzhledem k jeho oborovému rozpětí nelze pregnantně vymezit. „Internacionalizace“ komparatistiky (H. Ja-

naszek-Ivaničkova) tak vede k její disperzní marginalizaci, ale i paradoxně k volání po univerzální platnosti jejího „pangramatologického“ rozměru.

Miloš Zelenka